

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

2024 №1
(3)

Samarqand-2024

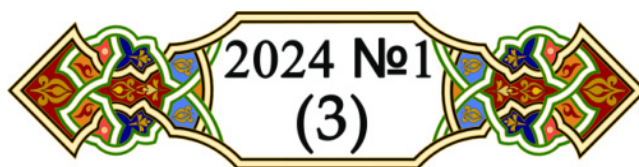
ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL
ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Xalqaro ilmiy jurnal SamDU Kengashining majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan (2023-yil 25-aprel, 11-sonli qarori)

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2024

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i>	Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., dotsent (O‘zbekiston); Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);	Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Hamidulla DADABOYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ma’rufjon YO‘LDOSHEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Jabbor ESHONQUL – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston); Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abduselam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon); Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya); Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Mas’ul muharrir: PhD Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston); Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston).

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодуллал МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хамидулла ДАДАБОЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Маруфжан ЙУЛДОШЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Джаббар ЭШАНКУЛ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОВОДА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD Зокир
БАЙНАЗАРОВ** (Узбекистан)

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ**
(Узбекистан)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:	Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:
Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan) Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)	Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan) Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)
EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:	
<p>Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);</p> <p>Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Khamidulla DADABOEV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Marufjon YULDASHEV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Jabbar ESHANKUL (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);</p> <p>Ass. Prof. Mardon BOLTAEV (Uzbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);</p> <p>Prof. Dr. Abduselam ARVAS (Turkey);</p> <p>Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);</p> <p>Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);</p> <p>Prof. Dr. Temur KOJAOGLU (USA);</p> <p>Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);</p> <p>Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);</p> <p>Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);</p> <p>Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);</p> <p>Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);</p> <p>Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);</p> <p>Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);</p> <p>Managing editor: Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV (Uzbekistan)</p> <p>Technical staff: Rakhmatulla SHOKIROV (Uzbekistan)</p>	<p>Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNOV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Murodkasim ABDİYEV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);</p> <p>Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Hamidulla DADABOYEV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Marufcan YULDOŞEV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Cabbar EŞANKUL (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);</p> <p>Doç. Dr. Mardon BOLTAYEV (Özbekistan);</p> <p>Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);</p> <p>Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);</p> <p>Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);</p> <p>Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);</p> <p>Prof. Dr. Timur KOC AOĞLU (ABD);</p> <p>Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);</p> <p>Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);</p> <p>Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);</p> <p>Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);</p> <p>Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);</p> <p>Doç. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);</p> <p>Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);</p> <p>Sorumlu Editör: Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV (Özbekistan)</p> <p>Teknik Personel: Rahmatullah ŞOKİROV (Özbekistan)</p>

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Annagurban AŞIROV

MAHTUMKULU FİRÂKÎ: TÜRKMEN HALKININ MİLLÎ GURURU 5

Yusuf AZMUN

TÜRKMEN ŞAİRİ MAHTINGULI VE ONUN ESERLERİ HAKKINDA BİLİNMESİ
GEREKEN KONULAR: I-II 16

Abdurrahman GÜZEL

TÜRK DÜNYASINDA “MAHTUMKULU EKOLÜ” ÜZERİNE KISA BİR
DEĞERLENDİRME..... 30

Emrah YILMAZ

MAHTUMKULU FİRÂKÎ VE OKUDUĞU MEDRESELER 35

Tazegül TAÇMAMMEDOVA

TÜRKMEN ŞAİRLERİNİN ŞİİRLERİNDE MAHTUMKULU’NUN EDEBÎ MEKTEBİ 46

Usmon Qobilov

TURKIY-O‘ZBEK ADABIYOTIDA TAVHID, NUBUVVAT VA BADIYYAT MASALALARI
..... 51

Döwletmyrat ÝAZKULYÝEW

BEÝİK AKYLDARYŇ ŞALARY WASP EDÝÄN ŞYGYRLARY HAKYNDÄ 65

Abdulla Ulug‘ov

"O'RTANDIM, YONDIM" 77

TURKIY XALQLAR DIALEKTOLOGIYASI

Berdi SARIYEV

TÜRKMEN TÜRKÇESİNDE “SÖZ” KAVRAMI..... 93

Tagandurdi BEKJAYEV

MAHTUMKULU ESERLERİNDE FRAZEOLÖJİK VARYANTLAR..... 103

Севиля БАДАЛОВА, Фахриддин ШОДИЕВ

ЗАИМСТВОВАНИЯ ИЗ ТЮРКСКИХ ЯЗЫКОВ В СОСТАВЕ РУССКОЙ ЛЕКСИКИ ... 111

TURKIY XALQLARNING IJTIMOIIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Foziljon SHUKUROV

SAMARQAND ADABIY MUHITINING ADABIYOT TARAQQIYOTIDAGI O‘RNI 118

Nurbek ALLABERGENOV

ILK O‘RTA ASRLARDA O‘RTA OSIYO MINTAQASIDA YUZ BERGAN SIYOSIY VA
ETNOMADANIY JARAYONLAR VA ULARNING TANGA ZARBIGA TA’SIRI 123

Hilola NORMAMATOVA

ILK O‘RTA ASRLAR O‘RTA OSIYO TANGALARIDA O‘RIN OLGAN TAMG‘ALAR.... 131

AZIZ MUSHTARIY!

Turkologik tadqiqotlarni e'lon qiladigan jurnalimizning ushbu sonida ham til, madaniyat va mushtarak qadriyatlarimiz izlarini topasiz. Ahmad Yassaviy, Fuzuliy, Yunus Emro, Alisher Navoiy, Abay ijodi kabi qalbga kirib, insonning dunyoqarashini o'stiradigan, uni rivojlantirish va qayta qurishni o'ziga vazifa qilib olgan mushtarak qadriyatlarimizdan biri Maxtumquli Firog'iy ijodidir. YUNESKO tomonidan 2024-yil tavalludining 300 yilligi deb e'lon qilinishi adabiyot ixlosmandlari, siyosatchilar va ilmiy doiralarning yana bir bor e'tiborini Maxtumquliga qaratishga sabab bo'ldi. Shuning bilan birga O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2024-yil 19-fevralda "Buyuk turkman shoiri va mutafakkiri Maxtumquli Firog'iy tavalludining 300 yilligini keng nishonlash to'g'risida"gi qarorini e'lon qilib, mutafakkir shoirning ijodini yana-da chuqurroq o'rganishga asos yaratib berdi. Shu munosabat bilan jurnalimizning 3-sonini ta'lim hayotining salmoqli qismini O'zbekistonning serhosil zaminida o'tkazgan mutafakkir shoir xotirasiga bag'ishlashga qaror qildik. Ushbu sonda "Turkman xalqining milliy g'ururi, shoir va uning ijodi haqidagi masalalar, Maxtumquli adabiy maktabi, tahsil olgan madrasalar, o'zbek adabiyotida tavhid, nubuvvat va badiiyat masalalari, Firog'iy haqidagi fikrlar, ulug' donishmand tomonidan sultonlarga berilgan tavsiflar, turkman tilidagi so'z tushunchasi, frazeologik variantlar" kabi mavzularga bag'ishlangan maqolalar kiritildi.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

You will find traces of our language, culture and common values in this issue of our journal, which publishes Turkological researches. One of our common values is Makhtumkuli Firaghi's work, which penetrates into the heart, develops a person's worldview, and takes it upon himself to develop and reconstruct it, such as the works of Ahmad Yassavi, Fuzuli, Yunus Emro, Alisher Navoi, Abay. The declaration of the 300th anniversary of his birth by UNESCO in 2024 rised the attention of literature lovers, politicians and scientific circles to once again focus on Makhtumkuli. At the same time, by announcing the decision of the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev on 19.02.2024 "On the wide celebration of the 300th anniversary of the birth of the great Turkmen poet and thinker Makhtumkuli Firaghi", created the basis for a deeper study of the work of the great poet. In this regard, our editors have decided to dedicate the 3rd issue of our magazine to the memory of the great poet who spent a significant part of his educational life in the fertile land of Uzbekistan, as a debt and symbol of gratitude. In this issue, "the national pride of the Turkmen people, the necessary questions about the poet and his work, the literary school of Makhtumkuli, the madrassas where he studied, the issues of monotheism, prophecy and artistry in Uzbek literature, thoughts about Firaghi, descriptions given by the great sage to the sultans, word concept, phraseological variants" given in Turkman language are included.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Türkoloji araştırmalarını sürdüren dergimizin bu sayısında dilimizin, kültürümüzün ve müşterek değerlerimizin izlerini bulacaksınız. Ahmet Yesevî, Yûnus Emre, Ali Şîr Nevâyî, Muhammed Fuzûlî, Abay Kunanbayev, Toktogul Satılганov gibi gönle girip, kişinin dünya görüşünü geliştiren ve insanı yeniden inşa etmeyi kendine görev edinen müşterek değerlerimizden biri de Mahtumkulu Firâkî'dir. 2024 yılının UNESCO tarafından doğumunun 300. yılı olarak ilan edilmesi edebiyatseverlerin, siyasetçilerin ve bilim çevrelerinin dikkatinin bir kez daha Mahtumkulu'ya yöneltmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev 19.02.2024 tarihinde “Büyük Türkmen şairi ve düşünürü Mahtumkulu Firâkî'nin doğumunun 300. yıldönümünün geniş çapta kutlanmasıyla ilgili” kararını açıklaması, mütefekkir şairin eserlerinin daha derinlemesine incelenmesi için bir temel oluşturdu. Bu vesileyle tahrir heyetimiz bir kalem ve gönül borcu olarak dergimizin 3. sayısını; tahsil hayatının önemli bir kısmını Özbekistan'ın mümbit ikliminde geçiren mütefekkir şairin anısına bağışlamaya karar vermiştir. Bu sayıda “Türkmen halkının millî gururu, şair ve eserleri hakkında bilinmesi gereken konular, Mahtumkulu edebî mektebi, okuduğu medreseler, Özbek edebiyatında tevhid, nübüvvet ve bediyyat meseleleri, Firâkî'ye dair düşünceler, büyük bilgenin sultanları tasviri, Türkmence'de söz kavramı, frazeolojik varyantlar” gibi konu başlıklarına yer verilmiştir.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Следы нашего языка, культуры и общих ценностей вы найдете в этом номере нашего журнала, в котором публикуются тюркологические исследования. Одной из наших общих ценностей является творчество Махтумкули Фраги, которое проникает в самое сердце, развивает мировоззрение человека и берет на себя задачу его развития, как, например, произведения Ахмада Яссави, Физули, Юнуса Эмро, Алишера Навои, Бухта. Объявление ЮНЕСКО 2024 года 300-летием со дня его рождения Махтумкули заставило вновь обратить внимание любителей литературы, политиков и научных кругов на мыслителя. Вместе с тем, объявив решение Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева от 19.02.2024 года «О широком праздновании 300-летия со дня рождения великого туркменского поэта и мыслителя Махтумкули Фраги», наше правительство создало основу для более глубокого изучения творчества поэта-мыслителя. В связи с этим наша редакция приняла решение посвятить 3-й номер нашего журнала памяти поэта-мыслителя, проведшего значительную часть своей образовательной жизни на благодатной земле Узбекистана, как долг и символ благодарности. В этом номере освещены такие темы, как национальная гордость туркменского народа, необходимые вопросы о поэте и его творчестве, о литературной школе Махтумкули, медресе, в которых он учился, вопросы единобожия, пророчества и художественности в узбекской литературе, мысли о Фраги, а также включены описания, данные великим мудрецом султанам, туркменский язык, такие наименования, как словосочетание, фразеологические варианты».

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

MAHTUMQULI HAQIDA!

Turkman mumtoz adabiyotining yetakchi shoiri Maxtumquli Firog'iy (1724-1807) mutafakkir inson sifatida sivilizatsiyamiz tarixida eng ko'zga ko'ringan namoyondalardan biridir. U Eronning Guliston viloyatiga qarashli Gunbedkavus shahri yaqinidagi Xojigovshan qishlog'ida Davlatmahmad Ozodiy oilasida tug'ilgan va vafotidan so'ng Turkmansahrodagi Oqto'qay qishlog'i maqbarasida otasi yoniga dafn etilgan. U avval ovul maktabida, so'ng 1753-yilda Qiziloyoqdagi (Lebap viloyati Xalach tumani) Idrisbobo, 1754-yilda Buxorodagi Ko'kaldosh, 1757-yilda Xivadagi Sherg'ozixon, Farg'onadagi Andijon madrasalarida tahsil oladi. Maxtumquli yoshligida bir qancha fanlarni chuqur o'zlashtiradi, shu bilan birga, zargarlik hunarini ham o'rganadi.

Ozarbayjon, Suriya, Eron, Afg'oniston, Hindiston, O'rta Osiyo mamlakatlariga sayohatlar qiladi. Forobiy, Beruniy, Xorazmiy, Ibn Sino, Firdavsiy, Mansur Halloj, G'azali, Zamaxshariy, Naimiy, Xoja Ahmad Yassaviy, Nizomiy, Jaloliddin Rumiy, Yunus Emro, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy, Bayram Xon, Nejep Bekpan, Ulug'bek kabi ko'plab mutafakkirlarning asarlarini o'qib ijodlaridan bahramand bo'adi, hatto Aflotun, Arastu, Xelen kabi mutafakkirlarning falsafiy qarashlari bilan ham yaqindan tanishadi.

XVIII asr turkman adabiyotining eng muhim namoyandalaridan biri bo'lgan va turkmanchanning yozma til bo'lishiga asos solgan Maxtumqulining birdamlik xabarlarini va sa'y-harakatlari mustaqil Turkmaniston Respublikasining siyosiy kodlarini ochib beruvchi eng sara fikrlarni ifodalaydi. Shoirning didaktik uslubda yozilgan she'rlarida tarqoq turkman qabilalarining birlashishi lozimligi, mustaqil davlat barpo etish g'oyasi, Vatanga va xalqqa muhabbat, siyosiy-ijtimoiy tanqid, falsafiy qarashlar, axloqiy tushunchalar, so'fiylik ta'limotlari va nasihatlarini ifodalangan.

Maxtumquli adabiy merosida o'zbek-turkman ellarining qon-qardoshlik tuyg'ulari ifodalanadi. 9 yoshidan (otasi uyidagi yig'inlar ta'sirida) qo'shiqlar to'qiy boshlaydi. Maxtumquli she'riyati umumturkiy mushtarak g'oyalar, dardlar, orzu-armonlar bilan yo'g'rilgan. Uning ma'rifiy asarlarida, pandu nasihatlarida umumturkiy ma'naviyat yaqqol mujassam. Shoir haqida turli geografiyalarda hikoya, roman, drama, ocherk, xotira va rivoyat kabi nasriy adabiy janrlardan tashqari nazm shaklidagi asarlar, jumladan, xalq qo'shiqlari, lirik va epik she'rlar ham yaratilgan.

Xorazmning serhosil iqlimida so'fiylik bilan o'sib-ulg'aygan Maxtumquli, shubhasiz turkman xalqi shoirlarining ma'naviyat tabibi, siyosiy dahosi, omad yulduzidir. U bir qancha lirik she'rlar, liroepik dostonlar, g'azallar yozadi. Bizgacha uning 20 ming misraga yaqin she'rlari yetib kelgan. Ularda xalq hayoti, urf-odatlarini, o'sha davrdagi ijtimoiy voqealar aks etgan («Bo'lmasa», «Kelgay», «Naylayin», «Etmas», «Bo'lar», «Kechdi zamona», «Bilinmas» kabi she'rlari).

Turkmaniston davlatini Maxtumqulisiz tasavvur qilib bo'lmaydi; chunki u turkman xalqining ramzidir. Shoir ijodida asosiy o'rinni egallagan mavzulardan biri ham mustaqillik tushunchasidir. Turkmanlarni bir davlat, bir bayroq ostida, bir dasturxon atrofida yig'ilishga chaqirgan mutafakkir “Turkmaning” nomli she'rida birlik haqidagi fikrlarini quyidagicha ifodalaydi:

Turkmanlar bog'lasa bir bo'lib belni,
Quritar Qulzumni, daryoyi Nilni,
Taka, yovmut, go'klang, yazir, alili,
Bir davlatga xizmat etsak beshimiz.

Maxtumquli ijodini oziqlantiruvchi uchta asosiy manba mavjud: Turkman xalq adabiyoti, Sharq mumtoz adabiyoti, yunon va hind falsafasi. Uning yetti yuzga yaqin she'rlariga nazar tashlasak; shoirning falsafa, sotsiologiya, tibbiyot, matematika, ilohiyot, musiqa, xalq adabiyoti, xalq tabobati va zargarlik kabi ko'plab fan va san'at sohalaridan xabardor bo'lganligi ma'lum bo'ladi. She'rlari tahlil qilinsa, bir qator sohaga tegishli ilmlardan xabardor bo'lganligi anglashiladi. Shu jihatdan shoirlik sifati unga yetarli ta'rif emas. U diniy va milliy mavzularni mukammal yoritgan asarlari bilan o'z chegarasidan chiqib, mutafakkir shoir bo'lishga muvaffaq bo'ldi. Darhaqiqat, tavalludining 300 yilligi munosabati bilan YUNESKO tomonidan 2024-yilning “Mahtumquli Firog'iy yili” deb e'lon qilinishi ham buning yana bir yorqin ifodasidir. Bu holat Turkmaniston madaniy diplomatiyasining bosh me'mori Maxtumquli ekanligini ko'rsatishi bilan ham ahamiyatlidir. Binobarin, shoirdan qolgan asarlar nafaqat turkmanlar, balki butun insoniyat uchun noyob madaniy boylikdir. U Sharq-islom sivilizatsiyasining Marv, Samarqand, Xiva, Buxoro, Andijon kabi qadimiy madaniyat markazlaridan o'ziga meros qolgan tarixiy bilimlar bilan voyaga yetdi va “Haq yo'lida yo'l ko'rsatuvchisiz sayr qilib bo'lmaydi” deb Turkistonning ma'naviy chiroqlari bilan rishtalar o'rnatgan va qalbida yoqqan hikmat uchqunlari bilan yo'limizni yorituvchi mash'alaga aylangan.

Mirzo Kenjabek ta'biri bilan aytganda: Maxtumquli – turkiy xalqlarning sayroqi tili, sahraning guli, gulning bulbuli, Haqning sodiq, oshiq va orif qulidir.

ILK O‘RTA ASRLAR O‘RTA OSIYO TANGALARIDA O‘RIN OLGAN TAMG‘ALAR

Hilola NORMAMATOVA

O‘zFA Milliy arxeologiya markazi

Tayanch doktorant

E-mail: normamatovah@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ilk o‘rta asrlar O‘rta Osiyo tangalaridan o‘rin olgan ramziy belgi bo‘lmish tamg‘aning kelib chiqishi, vazifasi, turkiy xalqlar hayotidagi o‘rni ochib berilgan. Shuningdek, tangada tasvirlangan tamg‘alarning o‘sha davr hukmdor sulolalarining davlatchilik an‘analari qolaversa, madaniy hayotini ham belgilashdagi ahamiyati qisqacha tahlil qilingan. Shu bilan birga tangada o‘rin olgan tamg‘aning davlatchilik an‘analarini o‘rganishdagi ahamiyati kabi masalalarni tahlil qilish barobarida bu davrda unvonlar va tamg‘alar salmog‘i ancha ortganligi yoritildi. Buni ham mintaqa tangalarining turi ko‘payib, ularda 50 ga yaqin unvon va epitetlarning o‘rin olgani, tamg‘alarning soni 20 ga yaqinlashgani hamda tanga zarb qilinadigan hududlar yanada ko‘paygani kuzatiladi. Birgina sug‘diy yozuvda bostirilgan tangalarning tarqalish geografiyasi janubi-g‘arbdan shimol va shimoli-sharqqa qarab Shimoliy To‘xoriston (Chag‘oniyon va b.)dan Sirdaryoning havzalari (O‘tror), Isfijob (Sayram), Tarozi va Yettisuvning bir qator shaharlariga yoyilgani ochiqlandi.

Kalit so‘zlar: ilk o‘rta asrlar, O‘rta Osiyo, tanga, tamg‘a, ramziy belgi, muxr, tasvir, qadimgi turklar, kichik hukmdorlik.

STAMPS APPEARING ON COINS OF EARLY MEDIEVAL CENTRAL ASIA

Abstract: This article reveals the origin, functions, and role of the stamp, a symbolic symbol on the coins of Central Asia in the early Middle Ages, in the life of the Turkic peoples. Also, the significance of the stamps depicted on the coin in defining the cultural life of the ruling dynasties of that time, as well as the state traditions, is briefly analyzed. At the same time, while analyzing issues such as the importance of the stamp placed on the coin in the study of state traditions, it was highlighted that the weight of titles and stamps increased significantly during this period. It is also observed that the type of coins of the region has increased, about 50 titles and epithets have taken place in them, the number of stamps has approached 20, and the areas where coins are minted have increased even more. It was revealed that the geography of the distribution of printed coins in a single Sugdian inscription extended from North Tokhoristan (Chaganiyan, etc.) to a number of cities in the basins of the Syrdarya (O'tror), Isfijab (Sayram), Tarozi, and Ettisuv from the southwest to the north and northeast.

Key words: Early Middle Ages, Central Asia, coin, symbolic sign, stamp, seal, image, ancient Turks, small kingdom.

МАРКИ НА МОНЕТАХ РАННЕСРЕДНЕВЕКОВОЙ СРЕДНЕЙ АЗИИ.

Аннотация: В данной статье раскрываются происхождение, функции и роль штампа – символического символа на монетах Средней Азии в раннем средневековье, в жизни тюркских народов. Также кратко анализируется значение марок, изображенных на монете, в определении культурной жизни правящих династий того времени, а также государственных традиций. В то же время при анализе таких вопросов, как значение штампа, помещаемого на монету, в изучении государственных традиций было подчеркнуто, что вес титулов и штампов

в этот период значительно увеличился. Также замечено, что тип монет региона увеличился, в них появилось около 50 наименований и эпитетов, количество марок приблизилось к 20, а площади чеканки монет еще больше увеличились. Выявлено, что география распространения печатных монет в единой сугдийской надписи простиралась от Северного Тохористана (Чаганьян и др.) до ряда городов в бассейнах Сырдарьи (О'трор), Исфиджаба (Сайрам), Тароза. и Эттисув с юго-запада на север и северо-восток.

Ключевые слова: Раннее средневековье, Средняя Азия, монета, символический знак, штамп, печать, изображение, древние тюрки, малое царство.

Kirish. Ilk o'rta asrlar O'rta Osiyo tangalaridagi davlatchilik bilan bog'liq ramziy belgilarning katta bir qismini tamg'alar tashkil etadi. Boshlang'ichi ko'chmanchi chorvador aholi guruhlari – urug'lar jamiyatiga xos bo'lib, biror predmet (uy hayvoni, buyum va hokazo)ning qaysidir bir shaxsga – oilaga, xonadonga, jamoaga tegishli mulk ekanini ifodalash uchun qo'llanilgan ramziy belgi – tamg'alar vaqt o'tgan sari muhr, tanga kabi davlat, hokimiyat atributlariga aylanib boradi.

O'rta Osiyoda qadimgi davr va ilk o'rta asrlarda “biror shaxs, xonadon, urug' yoki sulolaning ramziy belgisi” ma'nosida asosan qadimgi turkcha “tamg'a” va eroniycha “nishon” so'zlari ishlatilgan. Tamg'a so'zining kelib chiqishi qadimgi turkchaga borib taqalib, bugungi kunda ham turkiy va mo'g'ul tillarida deyarli bir xil ishlatiladi. Shu bilan birga, ayrim turkiy tillarda uning ma'nosi biroz o'zgargan. Turkiy tillardan boshqa bir qator tillarga o'zlashgan “tamg'a” so'zi bir nechta ma'noga ega: “tovar, belgi”, asosiy ma'nosi esa “muhr”.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. O'zbekistonda O.I.Smironova, E.V.Rtveladze G'.Boboyorov, J.Ilyasov, S.Baratovlar, chet ellarda S.Yatsenko, A.E.Rogojinskiy, E.A.Smagulov, K.Sh.Tabaldiyevlar kabi tadqiqotchilar O'rta Osiyoning qadimgi turk tangalaridan o'rin olgan tamg'a bo'yicha salmoqli ishlarni amalga oshirishgan [2-3-4-5-8-12-13]. Ularning izlanishlarining katta qismi islomdan oldingi davr, ayniqsa, ilk o'rta asrlar O'rta Osiyo tangalaridagi tamg'alarga bag'ishlangan. Biroq ularning ko'pchiligi tamg'alarining genezisi, u yoki bu hudud tangalarida paydo bo'lishiga e'tibor qaratishgan bo'lib, tamg'alarni davlatchilikning muhim atributlaridan biri sifatida alohida olib o'rganishmagan. Bundan tashqari, ilk o'rta asrlar mintaqa tangalarining faqatgina bir qismi davlatchilik nuqtayi nazaridan o'rganilgan bo'lib, Kidariylar, Eftaliylar davri tangalari bo'yicha olib borilgan izlanishlarning qamrovi o'ta tor. Ushbu sulolalarga tegishli tangalarning ham paleografik jihatlari, ham ikonografiyasi, shu jumladan, ramziy belgilari manbashunoslik jihatidan qanchalik ahamiyatga ega ekani masalasi birmuncha ochiq qolmoqda. Jumladan, “U” shaklli Samarqand tangalaridan o'rin olgan tamg'alarining genezisi masalasi haligacha o'z yechimini topmagan. Ayrim tadqiqotchilar bunday tamg'alar ilk bor To'xoristonda zarb qilingan Eftaliylar tangasida uchrab, keyinchalik VI asrda Samarqand tangalariga ko'chganini ilgari suradilar [7].

Dashtlabki vaqtlarda tamg'a narsa, mol, mahsulot va shu kabilarni ajratish, hisobga olish yoki ularning kimga tegishliligini ko'rsatish uchun qo'yiladigan, bosiladigan belgi ma'nosini anglatgan. Ko'chmanchi turk qabilalari asosan otlari va qimmatbaho buyumlariga tamg'a bosgan. Bu belgi ushbu mulkning biror shaxsga yoki qabilaga tegishli ekanini bildirib turgan. Tamg'a belgisida eng qimmatli shaxsiy buyumlarni, uy hayvonlarini, tangalarni, hukmdor hujjatlarini belgilab qo'yishgan. Shuningdek, shartnoma tuzishda tamg'a “imzo”, “ont” (qasam ichish orqali kelishuv) ma'nosida ham qo'llanilgan [15]. Keyinchalik bu so'zning ekvivalenti bo'lgan “muhr”dan hujjatga uriladigan belgi sifatida foydalanilgan. Muhrlar asosan davlat boshlig'i va

hukumatdagi amaldorga tegishli bo‘lgan. O‘rta asrlarda bitilgan xon maktublari, yorliqlari, guvohnoma va boshqa rasmiy hujjatlarga davlat muhri urilgan. U turli xil to‘rtburchak, dumaloq va bodomsimon geometrik ko‘rinishlarda bo‘lgan [14].

Oltin O‘rda davrida bu atama O‘rta Osiyo, Sharqiy Yevropa, Yaqin va O‘rta Sharq, Kavkaz va Zakavkaziya mamlakatlarida keng tarqalib, ilk ma‘nosidan tashqari yana yangi ma‘nolarga ega bo‘ldi - xon muhri bilan tasdiqlangan “hujjat”, “boj olish”, “soliq turi”, “yorliq” va hokazolar ma‘nosida ham ishlatila boshlagan [1].

Dastlab, tamg‘alar butun bir urug‘ vakillari tomonidan ishlatilgan va ba‘zan urug‘dan boshqaruvchi xonadonning vakillari mulkini bildiruvchi ramziy belgiga aylangan. Sinfy jamiyatning rivojlanishi bilan bitta urug‘ga mansub odamlar ko‘pincha turli xil tamg‘alarga ega bo‘la boshladilar va bir urug‘ga kiruvchi oilalarning farqli tamg‘alari (oilaviy tamg‘alar) paydo bo‘lgan. Ba‘zi familiyalar, hatto turli xalqlarga tegishli bo‘lsa ham, ko‘pincha bir xil tamg‘alarga ega edi. Tegishli familiyalar bir xil fratriyaga mansub bo‘lganlar ko‘pincha deyarli bir xil yoki o‘xshash tamg‘alarga ega bo‘lgan [11].

Ma‘lumki, biror davlat yoki kichik mulkliklar o‘z nomidan tanga zarb qildirar ekan albatta uning teskari tomoniga o‘ziga xos shaklga ega bo‘lgan tamg‘alarini bostirgan. Tamg‘alarni nafaqat tangalarda, balki sopol buyumlar sirtida, devoriy suratlarda ham ko‘rish mumkin. Shuningdek, ilk o‘rta asrlarda har bir qishloq oqsoqollarida serdolik kabi qimmatbaho toshdan yasalgan gemmalar bo‘lib, bu ham tamg‘a vazifasini bajargan.

Tadqiqot metodologiyasi. Dunyoning ko‘plab hududlaridan, ayniqsa, Xitoy, Hind va Eron tanga-pul tizimidan farqli o‘laroq O‘rta Osiyoda tanga zarbining o‘ziga xos xususiyatlaridan biri – bu o‘z tangalarida ko‘pincha muayyan bir tamg‘a tasvirini aks ettirish an‘anasining keng yoyilganidir. Ayrim istisnolarni hisobga olmaganda, bu mintaqada hukmronlik qilgan har bir boshqaruvchi sulola – xonadon (muayyan urug‘) vakillari o‘z tangalarini chiqarar ekan mansub bo‘lgan urug‘ining tamg‘asini tanga sirtida aks ettirgani ko‘zga tashlanadi. O‘rta Osiyoning miloddan oldingi ilk tangalarida bu an‘ana uchramaydi, biroq milod boshlariga kelib mintaqada ko‘chmanchi negizli Kushon saltanatining, biroz keyin Qang‘ davlati, milodiy III – V asrlarga kelib esa Xioniylar, Kidariylar va Eftaliylar kabi ko‘chmanchi negizli davlatlar o‘z tangalarida tizimli ravishda sulolaviy belgilariga - o‘z urug‘ tamg‘alariga o‘rin bera boshlaydi. Bu an‘ana dastlabki tangalarga biror urug‘ tamg‘asini qo‘ymagan Sug‘d, Buxoro, Xorazm kabi o‘troq voha hukmdorliklari tangalarida ham ko‘rina boshlaydi. Ilk o‘rta asrlarda O‘rta Osiyoning deyarli barcha vohalarida tanga zarbi yo‘lga qo‘yilgach, mintaqadagi barcha voha hukmdorliklari yuqorida keltirib o‘tilgan ko‘chmanchi negizli sulolalar kabi o‘z tamg‘alari tushirilgan tangalar chiqarishadi. Bunga Sug‘ddagi bir qator hukmdorliklar – Samarqand, Panch, Kesh, Naxshab va b., Buxorodagi Buxoro, Poykend, Vardona va b., Chochdagi teginlar, tudunlar va b. sulolalar, To‘xoristondagi bir qator hukmdorliklar – Termiz, Chag‘oniyon, Xuttal, Vaxsh va boshqalar tangalarida o‘rin olgan turli tamg‘alar ko‘rsatib turibdi [6].

Ilk o‘rta asrlar O‘rta Osiyo tangalarining ko‘pchiligida tamg‘alar uchrashi asosan sanab o‘tilgan vohalarda mintaqaning ko‘chmanchi negizli sulolalari hukmronlik qila boshlashi bilan ochiqilanadi. Bunda ayniqsa mintaqada Turk xoqonligi va u bilan bog‘liq turkiy sulolar boshqaruvi keng yoyilgani o‘z ta‘sirini ko‘rsatadi. Shuningdek, bu davrda tangalarda o‘z tamg‘asini aks ettirish an‘anasi sug‘diy sulolalar tanga-pul tizimida ham o‘z aksini topgan. Bu holat faqatgina xoqonlik ta‘sirida bo‘lmay, negizi o‘troq dehqon, hunarmand va tijoratchilik bo‘lgan sug‘diylarning qadimdan mintaqaning dasht ko‘chmanchilari bilan yaqin kontaktga ega bo‘lgani

yoki milodning ilk asrlarda o‘troqlashgan ko‘chmanchi negizli sulolalar ta’sirida tangalarga tamg‘a tushira boshlagan, deya olamiz.

Umuman olganda, bu davr O‘rta Osiyo tangalarida mintaq xalqlariga xos xususiyatlarning uchrashi mintaqada ilk o‘rta asrlarda yetakchi bo‘lgan omil – “ko‘chmanchi – o‘troq aloqalari”, “turk-sug‘d simbiozi”ning [10]tasviriy san‘at va tanga-pul tizimida o‘z aksini topishi deya olamiz.

Tahlil va natijalar. Qisqasi, bu davr O‘rta Osiyo tangalarida o‘rin olgan davlatchilik bilan bog‘liq jihatlar asosan unvonlar, tasvirlar, tamg‘a va hokazo kabi ramziy belgilar asosida quyidagicha tasniflash mumkin:

1-jadval.

No	Hukmdorlik nomlari	Unvonlar	Tamg‘alar	Ramziy belgilar, tasvirlar
1	Buxoro	Xuv, buxar, xuv, kana		Otashdon, xoch, bars, kiyik, hukmdor tasvirlari
2	Isfijob	Spadni (qo‘mondon), xuv, el-cho‘r		Hukmdor tasviri
3	Kesh	xuv, axurpat		Hukmdor tasviri
4	Naxshab	xuv		Hukmdor, ot tasviri, ilon shaklli tamg‘a
5	Panch	xuv, MR‘Y (=afshin)	 (variantlari ,).	O‘q ishorati (yoki tamg‘a)
6	Samarqand	MLK‘ (= ixshid)	 , 	Hukmdor, otashdon?
7	O‘ror	Alp-xoqon tutuq		Arslon tasviri
8	To‘xoriston	yabg‘u, tegin, tarxon	To‘xoriston: Chag‘aniyon: Termiz: 	Turli hukmdor tasvirlari
9	Ustrushona	MR‘Y (=afshin), eltabar		Hukmdor tasviri
10	Xorazm	MR‘Y MLK‘ (= xorazmshoh)		Hukmdor va otliq tasvirlari
11	Farg‘ona	Xoqon	1. (variantlar: , ,).	Hukmdor tasviri
12	Choch	G‘arbiy Turk xoqonligi: jabg‘u, jabg‘u-xoqon, xoqon	G‘arbiy Turk xoqonligi: , , Choch hukmdorlari: 1. 2. 3. 	Turli hukmdor tasvirlari, qoplon tasviri

Ushbu jadvalda berilgan tamg‘alar ilk o‘rta asrlar O‘rta Osiyo hukmdorliklarining deyarli barchasiga tegishli davlatchilikka aloqador ramziy belgilardir. Sinchiklab qaralsa, har bir tarixiy geografik viloyat – voha hukmdorligi tamg‘asida yaqin o‘xshashlik deyarli ko‘zga tashlanmaydi. Faqatgina Chochning ayrim tamg‘alari, Farg‘ona, Sug‘d va To‘xoristonning bir guruh

tangalaridagi tamg'alarda qandaydir darajada yaqin o'xshashlik borligi kuzatiladi. Qizig'i shundaki, bir qator izlanuvchilar o'z tangalarini Choch va Farg'onada bostirgan G'arbiy Turk xoqonligi tangalaridagi tamg'alarda o'ta yaqin o'xshashlik borligi, buning negizida ushbu hududlarda xoqonlik hokimiyati kuchli bo'lgani yoki boshqaruvchi sulolalari Ashina xonadoniga mansub bo'lishi omili yotishiga urg'u beradilar. Sug'd va To'xoristonda hukm surgan sulolalardan ayrimlarining xoqonlikka u yoki bu darajada aloqador bo'lishi, ayniqsa, To'xoristonda Ashina xonadonining bir tarmog'i – Yabg'ular sulolasi hukm surgani Choch, Farg'ona, Sug'd va To'xoriston tamg'alarida o'zaro o'xshashlik bo'lishini tabiiy hisoblashga imkon beradi.

Xoqonlikdan birmuncha oldin zarb qilingan O'rta Osiyo tangalari orasida Buxoro va Choch tangalaridagi tamg'alarning o'zaro o'xshashligi ko'zga tashlanadi: (Buxoro) - (Choch). Bu o'xshashlik har ikkala hukmdorlikda V – VI asrlarda Chjaovu shaklida xitoy yilnomlalarida uchraydigan xonadon vakillari boshqaruvda bo'lgani bilan ochiqalanadi. Yilnomalarda keltirilishicha, Turk xoqonligidan birmuncha oldin O'rta Osiyoning bir qator hukmdorliklarida – Samarqand, Buxoro, Choch, Farg'ona, Xorazm va hokazolarda ushbu xonadonning tarmoqlari hukm surgan edi. Ayrim Sug'd tangalarida Chamuk atamasi uchrab, tadqiqotchilar ushbu atama Chjaovuning mahalliy shakli shu ko'rinishda bo'lgan, deb hisoblaydilar.

Shu bilan birgalikda, ilk o'rta asrlarga tegishli O'rta Osiyo tangalarida o'rin olgan ayrim razmiy belgilar faqatgina biror urug' yoki sulola tamg'asi bo'lmasdan, qut-baraka ramzi bo'lmish boshqa belgilar bilan aloqador bo'lishi ham mumkin. Jumladan, Kesh tangalarida - trikeles (Chag'aniyon tangalarida) - romb shaklidagi belgilar o'rin olishi bundan darak beradi [9]. Ma'lumki, triskeles turli e'tiqodlarda “tug'ilish – hayot – o'lim” uchligini ifodalasa, romb esa “qut-baraka”, “hosildorlik” ramzidir.

Tangalarda tamg'a aks ettirish an'anasi keyinchalik ham muayyan hukmdor sulola tangalarida ham davom ettirilgan bo'lib, bu holat VIII – IX asrlarda Yettisuvdagi katta-kichik hukmdorliklar – Turgash xoqonligi (699-766), Qarluq yabg'uligi / xoqonligi va ular qo'l ostida bo'lgan Chu va Talas daryolari havzalaridagi bir qator katta-kichik hukmdorliklar tangalari misolida o'z tasdig'iga ega. Shu bilan birga, O'rta Osiyo va unga qo'shni hududlarda rivojlangan o'rta asrlarda hukm surgan O'g'uz yabg'uligi, G'aznaviylar, Qoraxoniylar, Saljuqiylar kabi musulmon-turk sulolalari tangalarida sulola tamg'asini aks ettirish an'anasi deyarli uchramaydi. Biroq Oltin O'rda, Chig'atoy ulusi Chingiziylar sulolalari hukmronligi davrida, shuningdek, Temuriylar davrida bu an'ana qayta tiklanadi.

Xulosa va takliflar. O'rta Osiyo tangalarida tamg'alarning aks ettirilishi ham o'z davri siyosiy voqealari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, har bir siyosiy subyekt – saltanat yoki voha hukmdorligi o'z legitimligining ifodasi sifatida tanga zarb qilar ekan, ularda boshqaruvchi sulolaning urug' tamg'asini aks ettirgani ko'rinib turibdi. Ayrim tanga turlarining tamg'alaridagi farqliliklar borligi o'sha kezlarda mintaqada hukm surgan sulolalarning turli etnik guruhlar hokimiyatini ko'rsatadi. Shu bilan birga, o'xshash tamg'alar bilan tanga chiqargan subyektlarda boshqaruvchi sulola vakillari o'zaro bir-biriga qarindosh xonadonlar hokimiyatidan darak beradi. Bu holat ayniqsa, Choch, Farg'ona, Sug'd va To'xoristondagi bir qator sulolalarning etnik tomondan bir-biriga yaqin bo'lgani, ularning ko'pchiligi G'arbiy Turk xoqonligi boshqaruvchilari bilan u yoki bu darajada qarindosh bo'lgani bilan ochiqalanadi.

Iqtiboslar/Сноски/References/Kaynaklar:

1. Айыжы Е. В, Тюлюш А.Ч. К вопросу об изучении родовых тамг у тувинцев // Вестник Тувинского государственного университета. – Кызыл, 2012. – С. 26-27.
2. Бабаяров Г. Тамги на монетах оазисов Средней Азии эпохи раннего средневековья // Тамги доисламской Центральной Азии – Tamgas of Pre-Islamic Central Asia / Самарканд: МИЦАИ, 2019. – С. 333-263;
3. Бабаяров Г., Кубатин А. Тамги как источник по истории взаимоотношений Чача и Тохаристана в раннем средневековье (на основе нумизматического материала). – O‘zbekiston tarixi, №1, 2010. – С. 3-13.
4. Бабаяров Г., Кубатин К вопросу о династических связях Чача и Бухары в эпоху раннего средневековья (на основе нумизматического материала) // Древние цивилизации на Среднем Востоке. Археология, история, культура (Материалы международной конференции посвященной 80-летию Г. В. Шишкиной). – М., 2010. – С. 14-16.
5. Баратова Л.С. Древнетюркские монеты Средней Азии VI-X вв. (типология, иконография, историческая интерпретация). – Ташкент, 1995 – С. 23-24.
6. Бобоёров Ф. Илк ўрта асрлар тангаларида Ўзбекистон худудидаги давлатчиликка доир маълумотлар. – Тошкент, 2010. – Б. 18-40.
7. Ильясов Дж. Тамги доисламской Центральной Азии. – Tamgas of Pre-Islamic Central Asia. – Самарканд: МИЦАИ, 2019; Ильясов Дж.Я. О происхождении тамги самаркандских правителей // Роль города Самарканда в истории мирового культурного развития. Материалы Международного научного симпозиума, посвященного 2750-летию юбилею города Самарканд. – Ташкент–Самарканд, 2007.
8. Ильясов Дж.Я. О происхождении тамги самаркандских правителей // Роль города Самарканда в истории мирового культурного развития. Материалы Международного научного симпозиума, посвященного 2750-летию юбилею города Самарканд. – Ташкент–Самарканд, 2007;
9. Лайпанов К.Т. Тюркский мир: истоки и связи. Материалы историко-культурного общества «Аланский Эрмитаж». Вып. XIX, - Черкесск, 2007. – С. 92.
10. Отахўжаев А. Илк ўрта асрларда Марказий Осиё цивилизациясида турк-суғд муносабатлари. – Т.: ART-FLEX, 2010.
11. Пугаченкова Г.А., Ртвеладзе Э.В. Северная Бактрия – Тохаристан. Очерки истории и культуры древность и средневековье. – Ташкент, 1990. – С. 129-131.
12. Ртвеладзе Э. В. Древние и раннесредневековые монеты историко-культурных областей Узбекистана. – Ташкент, 2002.
13. Смирнова О.И. Сводный каталог согдийских монет. Бронза. – М., 1981. – С. 53-54, 57.
14. Содиқов Қ. Илк ва ўрта асрлар туркий матнлари номларининг изоҳли луғати. – Тошкент, 2001. – Б. 69.
15. Яценко С. А. Знаки-тамги ираноязычных народов древности и раннего Средневековья. М.,2001. – С. 11-12.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone and e-mail address of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in Uzbek, Turkish and English.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
 3. The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
 4. Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
 5. Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
 6. Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmiy rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o’tkazilgan sammitida ko’zda tutilgan o’zaro aloqalarni jadallashtirish bo’yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “**Turkologik tadqiqotlar**” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda *muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz* kabi ruknlar mavjud. O’zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

JURNAL QUYIDAGI YO’NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi;
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari;
- ✓ Turkiy tillar dialektologiyasi;
- ✓ Turk dunyosi geopolitikasi;
- ✓ Folklorshunoslik;
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik;
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,15 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otaismi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, respublika, telefoni va e-mail adresi to‘liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida o‘zbek, turk va ingliz tillarida annotatsiya bo‘lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, телефон и адрес электронной почты автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи должна быть аннотация на узбекском, турецком и английском языках.
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нереконмендованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütün olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon ve e-posta adresi eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında Özbekçe, Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Prof. J.Eltazarov

Musahhih va texnik muharrir:

R. Shokirov

ISSN 2992-9229

2024-yil 29-aprelda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2024-yil 15-mayda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı –9.

Adadı 20 nusxa. Buyurtma № 145

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229